

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК МАКРОРЕГУЛЯТОР ВИСОКОРОЗВИНУТОГО РИНКУ

Стаття присвячена розгляду суті конкуренції як макрорегулятора високорозвиненого ринку. Доведено, що правильне уявлення про зміст цієї категорії може бути використане як основа при розробці методів і засобів макрорегулювання та формування конкретних "правил гри" високорозвиненого ринку. Обґрунтовано, що при розгляді інституту конкуренції на мікрорівні зростаюче значення набуває її аналіз на макрорівні, що дозволяє виявити ще не розкриті економічною наукою можливості стихійного макрорегулювання "невидимої руки" як відправного пункту макроекономічної теорії конкуренції, що відображає взаємозалежність мікро- і макрофункцій конкурентного механізму.

Ключові слова: конкуренція; конкурентний механізм; "невидима рука"; високорозвинутий ринок; мікро- і макрорівень ринкової системи; своєкорисливий інтерес.

Постановка проблеми. Фундаментальна цінність конкуренції полягає в тому, що вона виступає кореневим інститутом ринкової економіки. Конкуренція як складна багатоаспектна і багаторівнева категорія органічно притаманна ринковій системі господарювання. Прагматичний аспект адекватних уявлень про зміст цієї категорії в операційному плані визначається тим, наскільки набір її змістотворних ознак можна використати як основу при розробці методів і засобів макрорегулювання та формування "правил гри" високорозвиненого ринку, пов'язаних із досягненням заданого рівня конкурентоспроможності. Незважаючи на те, що в сучасній економічній науці панує переконання, що нерегульовані ринки найбільш раціонально розподіляють економічні ресурси, а "невидима рука" вільної конкуренції найбільш ефективно забезпечує турботу про суспільний добробут, у ринковій економіці широко використовують різні методи макрорегулювання, що мають інституційний характер і встановлюють "правила гри". Такими методами можуть бути формальні та неформальні обмеження політичної, економічної і соціальної взаємодії всіх учасників високорозвиненого ринку, які включають організовані структури, процедурні схеми, моделі макрорегулювання, впливають на ефективність прийняття управлінських рішень щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Макрорегулювання всіх учасників високорозвинутого ринку, структурування суб'єктів конкурентної боротьби, факторів та інституціональних характеристик конкуренції дає можливість чіткіше провести аналіз цієї складної категорії, виявити резерви і формування напрямів підвищення конкурентоспроможності на кожному з рівнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Спроби поглибленого й детального вивчення конкуренції в системі ринкових відносин у світовій теорії і практиці макрорегулювання високорозвинутого ринку формували і розвивали методологію сучасної конкуренції три основні центри. Вони розміщені у США (представники – Портер М., Чандлер А., Енрайт М., Макартур Дж.); Японії (Такеучі Х., Кобоясі Х., Цучія М., Ногучі Т.); Європі (Оллів'є А., Дайан А., Урес Р. та ін.). До когорти науковців Європейського центру можна віднести також українських і російських дослідників проблематики конкуренції: В. Базилевича, В. Гейця, А. Гриценка, В. Рожкова, Г. Філюк, А. Коган та інших, які працюють над цією проблематикою з огляду на її безумовну актуальність. Наші дослідження свідчать про те, що бракує ґрунтовних наукових досліджень, присвячених метаморфозі макрорегулювання високорозвинутого ринку на основі принципів конкуренції.

Мета статті – теоретико-методологічне обґрунтування ролі та впливу конкуренції як марорегулятора високорозвинутого ринку й розгляд конкурентного механізму через активізацію конкуренції як стратегічного чинника економічного розвитку.

Вклад основних результатів дослідження. Розробка сучасної теорії конкуренції як макрорегулятора високорозвинутого ринку неможлива без політекономічної методології. Як відомо, політекономія – це "... наука про економічні закони, що регулюють господарське життя суспільства – суспільне господарство, розподіл, обмін і споживання, а тим самим і суспільно-історичний процес становлення, розвитку та відмирання тих чи інших соціально-економічних систем" [11, с. 985]. Саме політекономічний підхід дає змогу побачити в конкуренції конкретно-історичний напрям економічного змагання, яке кардинально змінило ставлення основних учасників високорозвинутої ринкової системи, здійснити ендотермічний, тобто сутнісно-змістовний аналіз цієї категорії.

Проте ґносеологічний парадокс полягає у відсутності достатньо коректної й поширеної наукової дефініції самого феномену нормалізованої (поведінкової, структурної, функціональної) конкуренції, хоча вона має всеохоплюючий характер, а вивченням її різних аспектів займаються майже всі галузі економічного знання, зокрема й економічна теорія, не кажучи вже про різноманітні школи в кожній з них.

Конкуренція як складна, багатоаспектна і багаторівнева категорія органічно притаманна ринковій системі господарювання. Ринкова конкуренція

макрорегулює взаємодію раціональних максимізаторів, орієнтованих на особистий інтерес. А. Сміт вважав, що "невидима рука" не тільки збалансовує попит і пропозицію на вільних ринках, а й здійснює відбір сумлінних (добросовісних, чесних) учасників, витісняючи недобросовісних продавців.

Очевидно, що макрорегулювання високорозвинутого ринку – це дуже складний комплекс видів діяльності, котрий передбачає дії, спрямовані на нормалізацію функціонування багатьох інститутів, що виникали колись в історії, а потім зазнали різноманітних метаморфоз, змінюючи один одного в її розвитку.

Макрорегулювання в широкому розумінні означає встановлення правил, які спрямовані на те, щоб видозмінити конкурентну поведінку учасників високорозвинутого ринку. Макрорегулювання учасників ринку вимагає встановлення правил, які впливатимуть на їхню діяльність у національних інтересах. Такі правила спираються на правові, адміністративні та етичні принципи і норми. У формуванні "правил гри" в господарській діяльності беруть участь усі економічні інститути, і тут, на нашу думку, категорію "інститут" і взагалі інституційну теорію неможливо залишити поза увагою.

Будь-які інститути можуть або гальмувати, або стимулювати сучасний високорозвинений ринок у системній єдності всіх його складових. Методологічна установка підходить до інститутів як системно впорядкованої або ж, навпаки, як до безструктурної сукупності, – визначає мету, призначення інститутів, їх науковий аналіз. У першому випадку аналіз інституту конкуренції (у т. ч. української економіки) має провадитися в системі загальної концепції національної, навіть світової економіки. У другому – інститути слід аналізувати індивідуально або локально, насамперед, як самодостатні об'єкти, тобто заради них самих. Найузагальненішою, об'єднуючою якістю інститутів є їх значення-місце-роль у системі використання дії об'єктивних економічних законів.

Інститути стали невід'ємним компонентом сучасних досліджень як організаційно-управлінських аспектів конкурентної політики, так і більшості підходів до проблем трансформації ринкових відносин. Більше того, їх дедалі частіше розглядають як найважливіші елементи, компоненти (навіть інструменти) організації й управління сучасної ринкової системи. Власне в інституціоналізації особливо швидко розвиваються ті напрямки, які відповідають завданням і цілям, що стоять перед державою.

Важливо підкреслити, що поняття "інститути" дає можливість інкорпорувати в системний аналіз і нелінійні підходи, широко визнані особливості соціально-економічних явищ і процесів (у т. ч. роль суб'єктивних і свідомих факторів, різноманітність багатьох інститутів і розмитість їхніх меж, специфіку економічних біфуркацій і трансформацій тощо), які спочатку в системному аналізі (зародилися в природничих науках) відсутні або відіграють не надто важливу роль. Це виявилось особливо важливим при дослідженні складних взаємодій і взаємозалежностей між різноманітними і мінливими компонентами (інститутами)

ринкової економіки. Значною мірою завдяки інституційним підходам нині стрімко збільшується кількість наукових досліджень із реалістичнішою оцінкою ролі різних сфер економіки у формуванні конкретних тенденцій соціально-економічного розвитку. В перспективі інституціоналізм може зробити істотний внесок у вдосконалення економічної методології. Як наголошує А. Гальчинський, економічна методологія не лише поглиблює теоретичні знання, а є ключем до пізнання економічної теорії зсередини, до творчого осмислення науково-теоретичних постулатів, усвідомлення того, як економісти формують інструментарій свого аналізу, аргументують наукові узагальнення [2].

Вироблення теоретичних знань на принципах економічної методології дедалі частіше розглядається через призму взаємодії різних політичних і економічних інститутів, що розвиваються за власними закономірностями та реалізують власні інтереси. Власне в різних ракурсах почали розглядати і ієрархії інститутів, взаємодію і взаємозалежність різних рівнів (мікро-, мезо-, макро-), підходи до ринкових явищ і процесів [13].

На підставі зростаючого розуміння значущості взаємодій і взаємозалежностей інститутів багато інституціоналістів обґрунтовують висновок не тільки про важливість врахування виникаючої звідси інерційності економічного розвитку, а чи не вирішальну роль цього фактора в економічному розвитку. Нинішні спроби інституціоналістів виявляти, аналізувати і групувати фактори економічного розвитку виходять з аналізу "правил гри", які формують інститути, їхнього характеру, взаємодії та взаємозалежності в межах ринкової системи.

З нашого погляду, на сучасному етапі визначальним імперативом у формуванні "правил гри" учасників високорозвиненого ринку є конкуренція, що вимагає розвитку інституту конкуренції. Адже навіть саме поняття конкуренції в різних напрямках економічної теорії трактується неоднаково. Якщо класична і марксистська політекономія розглядає її як елемент виробничих відносин, то мейнстрім неокласики – як елемент ринкового механізму, як структуру ринку. Наголосимо, що інституціоналізм вбачає в конкуренції один з інститутів.

Не меншу різноманітність трактувань еволюції конкурентних відносин демонструє й сучасна економіка. Поширене в багатьох науково-економічних публікаціях уявлення про конкуренцію нав'язано неокласикою і, як стверджують інституціоналісти, не відповідає реальності. Якщо неокласики вбачають у конкуренції рушійну силу розвитку сучасної економіки подібно до монополістичному періоду, то для інституціоналістів такою силою є не саморегульований ринок із конкуренцією як елементом його механізму, а у створених людьми інститутах: корпораціях, державі, профспілках. І хоча конкуренція в інституціоналістів – теж інститут, але, на відміну від інших шкіл економічної науки, вирішальною мірою не впливає на соціально-економічний розвиток. Таким чином, інституціоналізм допомагає в подоланні поширеного уявлення про конкуренцію в сучасній економіці.

Уже "старі" інституціоналісти – Дж. Гобсон, Т. Веблен, Д. Коммонс, Дж. Гелбрейт – активно критикують неокласичну модель конкурентної ринкової рівноваги, тому що вона залишає поза увагою найважливіше явище сучасної економіки – діяльність великих корпорацій. З позицій технологічного детермінізму вони стверджують, що технічний прогрес веде до трансформації інститутів, внаслідок чого суспільні процеси виявляються підпорядковані інтересам великих бізнес – структур. Представники інституціоналізму традиційної школи вважають, що заміна вільної конкуренції монополізацією – найважливіша особливість сучасної економіки, а наслідком її вони розглядають внесення великими корпораціями планомірності та соціалізації у стихійний механізм ринкової конкуренції [3, 4]. Ці положення набули подальшого розвитку в неоінституціоналізмі та новій інституціональній економічній теорії в роботах Р. Коуза, К. Ерроу, Д. Норта, О. Вільямсона [6, 7, 9] при аналізі контрактних відносин.

Отже, інституційна концепція допомагає осмислити еволюцію сучасної конкуренції та зміну параметрів конкурентоспроможності в нових технологічних і світогосподарських реаліях. Посилено виявлялися і аналізувалися чинники, що визначають конкурентоспроможність (у найбільш повних реєстрах їх налічувалося кілька сотень) [14]. Зокрема інституціоналісти привернули увагу до таких "не народжених" факторів, як гнучкість і маневреність господарських структур і політичних установ, характер індустріальної (структурної) політики, форми і методи управління корпораціями при визначенні світогосподарських позицій країни. Поряд з аналізом конкурентоспроможності на мікрорівні (фірми і корпорації) зростаюче значення набуває її аналіз на макрорівні (національна економіка). Не менш важливим було й те, що всі ці дослідження дали набагато конкретніше й детальніше уявлення про масштаби, складність і значущість взаємодії та взаємозалежності різних інститутів у досліджуваних ринкових системах.

Головна рушійна сила розвитку ринкової системи – своєкорисливий інтерес вільних суб'єктів ринку, що спонукає до ініціативи, підприємливості й реалізується в конкуренції. Але своєкорисливий інтерес і негативний для ринкової системи: він спонукає суб'єктів ринку споживати ресурси, не беручи до уваги її потреби. У XXI ст. (коли, за прогнозами, наростаюча обмеженість ресурсів може призвести до саморуйнування ринкової системи) проблема нейтралізації негативного впливу своєкорисливого інтересу стає однією з найбільш актуальних і переміщується в центр уваги економічної науки. Так, Р. Коуз та інші економісти школи "прав власності" розробили регулювальний механізм, що змушує суб'єктів ринку рахуватися з інтересами системи. Він жорстко пов'язаний з правовими нормами, а вони тією чи іншою мірою неминуче порушуються, що істотно обмежує ефективність цього механізму (і будь-яких інших, що безпосередньо залежать від норм права). Першорядним стає виявлення ще не розкритих економічною наукою можливостей стихійного макрорегулювання ("невидима рука"). За Смітом, "невидима рука" спрямовує вільний вибір суб'єктів ринку, пристосовує вільний вибір, спочатку

обумовлений їх своєкорисливим інтересом, до максимального збільшення річного доходу суспільства.

Відправним пунктом гіпотези про "невидиму руку", як макрорегулятора високорозвиненого ринку, є одна з загальнозначущих закономірностей. Розробка теорій, що відокремилися в тій чи іншій науці (до них відносять і теорію макроекономіки), починається з "надбудови поверхів" над теоріями, які вже стали складовими певної науки. На цих поверхах виникають проблеми, для вирішення яких необхідно поглиблювати уявлення щодо її основ. Одна з проблем – "невидима рука", макрорегулятор сучасної високорозвиненої ринкової системи [5, с. 18–19].

В економічній літературі "невидима рука" ототожнюється з конкурентним механізмом. Авторитетний дослідник історії економічної думки М. Блауг, обґрунтовуючи це традиційне уявлення, пише: "Прагнучи тільки до власного блага, люди прямують "невидимою рукою" до більш високих цілей суспільства. В основу цього судження покладена думка про те, що інтереси суспільства в цілому – проста сума інтересів осіб, які його утворюють; кожна людина, якщо дати їй волю, буде примножувати власне багатство; таким чином, всі люди, якщо їм не заважати, будуть примножувати загальне багатство..." [1]. Очевидна і проста система природної свободи, "яка ймовірно повинна врівноважувати поширені інтереси..., при найближчому розгляді виявляється ідентичною поняттю конкуренції; "Невидима рука" є не що інше, як автоматичний найважливіший механізм конкурентного ринку" [1].

За Блаугом, положення Сміта про "невидиму руку" просте і зрозуміле. Хоча багато вчених ставлять під сумнів правомірність ототожнення "невидимої руки" і конкуренції. Інтерпретуючи положення Сміта про "невидиму руку", ототожнюючи "невидиму руку" з конкуренцією, Ф. Хайек, на відміну від М. Блауга, фіксує увагу на "невидимості" цього регулятора: "... "невидиму руку", напевно, правильніше було б визначити як невидиму або яка не піддається безпосередньому сприйняттю структури (pattern). Наприклад, система ціноутворення при ринковому обміні змушує нас діяти під впливом обставин, нам практично невідомих і здатних породжувати результати, нами зовсім не запланованих" [10, с. 29]. Обґрунтовуючи цю тезу, Ф. Хайек зосередив увагу на інформаційному компоненті ринку: "Ринок – це природний доступний спосіб отримувати інформацію, що дозволяє індивідам судити про порівняльні переваги того чи іншого вживання ресурсів... використовуючи які, вони, незалежно від своїх намірів, служать потребам далеких, незнайомих людей. Неуважність цього знання являє собою його сутнісні характеристики..." [10, с. 136].

Загальна ознака "невидимої руки" і конкурентного механізму ціноутворення не піддаються безпосередньому сприйняттю. Це за Хайеком, доказ тотожності невидимих інформаційних ланцюжків конкуренції і "невидимої руки". Аргументація Хайєка не викликає сумніву, якщо зводити макроекономічні

дослідження до "надбудови поверхів" над теорією мікроекономіки. За такого підходу ринкова система сприймається як сукупність конкуруючих суб'єктів, отже висновок, до того ж однозначний, буде таким: інформація, джерелом якої є переваги суб'єктів ринку і яка йде невидимими "ланцюжками" конкурентного механізму, тотожна інформації, що акумулюється "невидимою рукою".

На думку дослідника А. Когана, М. Блауг і Ф. Хайєк не фіксують головне в ідеї Сміта про "невидиму руку": "невидима рука" спрямовує суб'єктів ринку на таке використання капіталу, яке максимально збільшує річний дохід суспільства, тобто виконує макроекономічну функцію [5, с. 22].

"Невидима рука" – це одна з ключових ланок ринку, ототожнення якої з конкурентним механізмом, з його невидимими ланцюжками, зводить її до метафори, що фіксує те, що очевидно – "невидимість" цих ланцюжків. Мікроекономічні ланцюжки конкурентного механізму, на яких фіксує увагу Ф. Хайєк, не направляють суб'єктів ринку на максимальне збільшення річного доходу суспільства, а, за Смітом, саме це є функцією "невидимої руки".

Одна з вихідних посилок традиційного ототожнення "невидимої руки" і конкуренції засвідчує, що конкуренція регулює не тільки мікро-, а й макроекономіку – ринок, як цілісну систему, "очищує" її від неефективних елементів – суб'єктів ринку (приводить їх до банкрутства) і створює сприятливі умови для ефективних. Але у конкуренції суб'єктів ринку немає механізму, який би диференціював товари не за їх ефективністю для ринкової системи. Функція ж "невидимої руки" полягає в тому, що б диференціювати товари за їх ефективністю для ринкової системи і тим самим максимально збільшувати річний дохід суспільства.

Отже, є підстави вважати, що конкуренція і "невидима рука" – взаємодоповнюючі, але не тотожні регулятори ринкової системи. Аналіз "невидимої руки" і конкуренції як ринкових механізмів не тільки відокремлених, але і взаємодоповнюючих, дасть можливість розкрити "... умови взаємної інтеграції суперництва (конкуренції) та співпраці у сфері професійного бізнесу", вони зумовлюють "... ефект толерантності, який... являє собою одну з найбільш важливих рис сучасної системи підприємницького бізнесу" [8, с. 61].

При обґрунтуванні гіпотези про "невидиму руку" як макрорегулятора високорозвиненого ринку, у контексті проблеми її вирішення економічною теорією, необхідно відмежувати "невидиму руку" від конкуренції, розглядати ці регулятори ринку як взаємодоповнюючі.

Відмежування "невидимої руки" від конкуренції необхідно і для вирішення проблеми співвідношення мікро- та макрорівнів ринку [5, с. 27]. Актуальність проблеми співвідношення мікро- та макроекономіки зумовлюється насамперед зростаючою обмеженістю ресурсів. Вони споживаються на мікрорівні ринку, де, як уже зазначалося, своєкорисливий інтерес вільних суб'єктів породжує тенденцію споживати ресурси, не рахуючись з потребами системи, –

тенденцію, що деформує зв'язки мікро- та макроекономіки. "До числа найважливіших проблем сучасної економічної теорії загальної рівноваги, які досі не знайшли свого рішення, відноситься співвідношення між мікро- і макроекономікою" [12, с. 56].

Господарська практика фіксує співвідношення мікро- та макроекономіки. Взаємозалежність і співвідношення мікро- і макрорівня предметного поля високорозвинутого ринку показані на рис. 1.

Рис. 1. Предметне поле високорозвинутого ринку

Однак аналіз господарської практики не виявляє ринкової структури, що сполучає ці рівні ринку. Тож основною проблемою залишається питання про сумісність, здавалося б, несумісного своєкорисливого інтересу, який спонукає суб'єктів ринку споживати ресурси, не рахуючись з потребами ринкової системи (мікрорівень), і споживанням ресурсів, яке пристосовується до її потреб (макрорівень). Імовірно, що не розкрито якісь теоретичні ланки, необхідні для вирішення цієї парадоксальної проблеми. Одна з них – це ключова ланка, тобто "невидима рука", як відносно незалежний від конкуренції стихійний макрорегулятор високорозвинутого ринку.

Висновки. Підводячи загальні гносеологічні підсумки цього дослідження, важливо зазначити, що будь-яка ринкова система об'єктивно і неминуче потребує певного макрорегулювання задля забезпечення свого розвитку. При цьому, конкуренція, з одного боку, загострює ринкові відносини, а, з іншого, виступає у ролі стихійного макрорегулятора співвідношення (з'єднання) мікро- і макрорівнів високорозвинутого ринку. Взагалі теоретичне значення викладеної тут гіпотези про "невидиму руку" конкурентного механізму і метаморфоз макрорегулювання ринкових систем полягає у тому, що саме вона дає змогу направляти вільний вибір суб'єктів ринку, пристосовувати її до потреб ринкової системи в ресурсах, з'єднувати її мікро- і макрорівні. Практична значимість теорії макрорегулювання ринкових відносин пов'язана, передусім, з можливістю на її гносеологічній базі комплексно підійти до макроекономічної

Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2015. – № 1(30)

теорії конкуренції, як теорії, що відображає взаємозалежність мікро- та макрофункцій конкурентного механізму.

Література

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе / М. Блауг. – М.: Дело, 1994. – С. 51.
2. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій / А. С. Гальчинський. – К.: "АДЕФ – Україна", 2010. – 572 с.
3. Гобеон Дж. Теорія праздного класса / Дж. Гобеон, Т. Веблен. – М., 1984.
4. Гэлбрейт Дж. К. Экономически теории к цели общества / Дж. К. Гэлбрейт. – М., 1979.
5. Коган А. М. Макрорегулирование высокоразвитого рынка: "невидимая рука", конкуренция, потребности системы / А. М. Коган. – М.: Маркет ДС, 2006. – 144 с.
6. Коуз Р. Т. Природа фирмы / Р. Т. Коуз // Вехи экономической мысли. Т. 2. Теория фирмы / под ред. В. М. Гальперина. – СПб., 1999.
7. Норт Д. К. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. К. Норт. – М., 1997.
8. Рубин Ю. Б. Конкуренция: упорядоченное взаимодействие в профессиональном би бизнесе / Ю. Б. Рубин. – М.: Маркет ДС, 2006. – 460 с.
9. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / О. И. Уильямсон. – СПб., 1996.
10. Хайек Ф. Пагубная самонадеянность / Ф. Хайек. – М.: Новости, 1992.
11. Экономическая энциклопедия / под ред. Л. И. Абалкина. – М., 1995.
12. Эрроу К. Дж. Возможности и пределы рынка как механизма распределения ресурсов / К. Дж. Эрроу // THESIS. Теория и история экономического и социальных институтов и систем. Т. 1. Вып. 2. – Весна, 1993. – М.: Начало-Пресс, 1993.
13. The Micro-Macro Link / J. A. Alexander et. al. (eds.). Berkley : University of California Press, 1987.
14. World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2005-2006. N.-Y. : Palgrave, 2005.

References

1. Blauh M. Ekonomicheseskaya mysl' v retrospektyve / M. Blauh. – M.: Delo, 1994. – S. 51.
2. Hal'chyns'kyy A. S. Ekonomichna metodolohiya. Lohika onovlennya: Kurs leksiy / A. S. Hal'chyns'kyy. – K.: "ADEF – Ukrayina", 2010. – 572 s.
3. Hobeon Dzh. Teoryya prazdnogo klassa / Dzh. Hobeon, T. Veblen. – M., 1984.
4. Hélbreyt Dzh. K. Ekonomichesky teoryy k tsely obshchestva / Dzh. K. Hélbreyt. – M., 1979.
5. Kohan A. M. Makrorehulyrovanye vysokorazvytoho rynka: "nevyydymaya ruka", konkurentsyya, potrebnosty systemy / A. M. Kohan. – M.: Market DS, 2006. – 144 s.
6. Kouz R. T. Pryroda fyrmy / R. T. Kouz // Vekhy ekonomicheskoy mysly. T. 2. Teoryya fyrmy / pod red. V. M. Hal'peryna. – SPb., 1999.
7. Nort D. K. Ynstytuty, ynstytutsyonal'nye yzmenenyia y funktsyonyrovanye ékonomyy / D. K. Nort. – M., 1997.
8. Rubyn YU. B. Konkurentsyya: uporyadochennoe vzaymodeystviye v professyonal'nom byznese / YU. B. Rubyn. – M.: Market DS, 2006. – 460 s.

9. Uyl'yamson O. Y. Ékonomycheskiye ynstytuty kapytal'yzma: firmy, rynky, "otnoshencheskaya" kontraktatsyya / O. Y. Uyl'yamson. – SPb., 1996.
10. Khayek F. Pahubnaya samonadeyannost' / F. Khayek. – M.: Novosty, 1992.
11. Ékonomycheskaya éntsyklopedyya / pod red. L. Y. Abalkyna. – M., 1995.
12. Érou K. Dzh. Vozmozhnosty y predely rynka kak mekhanyzma raspredelenyya resursov / K. Dzh. Érou // THESIS. Teoryya y ystoriya ékonomycheskykh y sotsyal'nykh ynstytutov y system. T. 1. Vyp. 2. – Vesna, 1993. – M.: Nachalo-Press, 1993.
13. The Micro-Macro Link / J. A. Alexander et. al. (eds.). Berkley : University of California Press, 1987
14. World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2005-2006. N.-Y. : Palgrave, 2005.

В.Л. Осецкий, д-р экон. наук, проф.
КНУ имени Тараса Шевченко

КОНКУРЕНЦИЯ КАК МАКРОРЕГУЛЯТОР ВЫСОКОРАЗВИТОГО РЫНКА

Статья посвящена рассмотрению сущности конкуренции как макрорегулятора высокоразвитого рынка. Доказано, что правильное представление о содержании этой категории может быть использовано в качестве основы при разработке методов и средств макрорегулирования и формирования конкретных "правил игры" высокоразвитого рынка. Обосновано, что при анализе института конкуренции на микроуровне возрастающее значение приобретает ее анализ на макроуровне, позволяет выявить еще не раскрытые экономической наукой возможности стихийного макрорегулирования "невидимой руки" в качестве отправного пункта макроэкономической теории конкуренции, что отражает взаимозависимость микро- и макрофункции конкурентного механизма.

Ключевые слова: конкуренция; конкурентный механизм; "невидимая рука"; высокоразвитый рынок; микро- и макроуровень рыночной системы; своекорыстный интерес.

V. L. Osetskyy, Dr. Sc. (Econ.), Professor
Taras Shevchenko Kyiv National University

COMPETITION AS A MACRO-REGULATOR OF HIGHLY DEVELOPED MARKET

The article considers the essence of competition as macro-regulator of highly developed market. Investigation proved that the correct representation of the content of this category can be used as a basis for the development of methods and tools of macro-regulation and highly market formation of specific "rules of the game". The study proved that the analysis of the institute of competition at the micro-level increasing importance of its analysis at the macro-level. The study reveals not yet disclosed by economy opportunities of elemental macro-regulation "invisible hand" as starting point of competitive macroeconomic theory which reflects competitive mechanism of micro- and macro-functions interdependence.

Key words: competition; competitive mechanism; the "invisible hand"; highly market; micro- and macro-level market system; self-interest.